

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

Į S A K Y M A S
DĖL SPECIALIŲJŲ RIZIKOS IR SAUGOS FRAZIŲ, SKIRTŲ AUGALŲ APSAUGOS
PRODUKTAMS, TAIKymo TAISYKLIŲ

2004 m. balandžio 26 d. Nr. 3D-235
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. [90-2013](#); 2003, Nr. 102-4583) 3 straipsnio 3 dalimi:

1. T v i r t i n u Specialiųjų rizikos ir saugos frazių, skirtų augalų apsaugos produktams, taikymo taisykles (pridedama);
2. N u s t a t a u , kad šis įsakymas įsigalioja nuo 2004 m. gegužės 1 d.

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

JERONIMAS KRAUJELIS

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
aplinkos ministras Arūnas Kundrotas
2004 m. balandžio 22 d.

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
sveikatos apsaugos ministerija
2004 m. balandžio 26 d. raštas Nr. 10-1931

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
žemės ūkio ministro
2004 m. balandžio 26 d.
įsakymu Nr. 3D-235

SPECIALIŲJŲ RIZIKOS IR SAUGOS FRAZIŲ, SKIRTŲ AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTAMS, TAIKymo TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Specialiųjų rizikos ir saugos frazių, skirtų augalų apsaugos produktams, taikymo taisyklės (toliau – taisyklės) parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymu (Žin., 1995, Nr. [90-2013](#); 2003, Nr. 102-4583), 1991 metų liepos 15 d. Tarybos direktyva 91/414/EEB su jos paskutiniais pakeitimais, padarytais Komisijos direktyva 2003/81/EB ir Komisijos direktyva 2003/82/EB.

2. Šios taisyklės papildo specialiomis augalų apsaugos produktams skirtomis rizikos ir saugos frazėmis bei jų taikymo kriterijais Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarką, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 532/742 (Žin., 2001, Nr. [16-509](#); 2002, Nr. [81-3501](#); 2003, Nr. 81(1)-3703, Nr. 81(2)-3703, Nr. 81(3)-3703), (toliau – Klasifikavimo ir ženklinimo tvarka).

3. Klasifikavimo ir ženklinimo tvarkos ir šių taisyklių nuostatos taip pat turi būti taikomos augalų apsaugos produktams, kurių sudėtyje yra veikliųjų medžiagų – mikroorganizmų arba virusų. Šių veikliųjų medžiagų turinčių augalų apsaugos produktų ženklinimui taip pat taikomos nuostatos dėl odos ir kvėpavimo sistemos sensibilizacijos tyrimų, kurie nurodyti Reikalavimuose duomenims, kuriuos reikia pateikti apie veikliąsias medžiagas, esančias augalų apsaugos produktuose, ir Reikalavimuose duomenims, kuriuos reikia pateikti apie augalų apsaugos produktus, patvirtintuose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 3D-562 (Žin., 2004, Nr. [35-1145](#)).

4. Šiomis taisyklėmis turi vadovautis Valstybinės augalų apsaugos tarnybos (toliau – Tarnyba) specialistai, vertindami pateiktus duomenis dėl augalų apsaugos produktų įregistravimo, Konsultavimo komisijos nariai ir už augalų apsaugos produktų tiekimą į rinką atsakingi fiziniai ir juridiniai asmenys.

5. Šiose taisyklėse vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatyme vartojamas sąvokas.

II. RIZIKOS FRAZĖS

Standartinės, specialiąją riziką nurodančios frazės

6. Specialioji rizika žmonių sveikatai (Rž):

6.1. *Rž1* Toksiška patekus į akis.

6.2. *Rž2* Gali sukelti fotosensibilizaciją.

6.3. *Rž3* Garai sukelia odos ir akių nudegimą, skystis – nušalimą.

7. Specialiosios rizikos aplinkai (Ra) nėra.

Standartinių, specialiąją riziką nurodančių frazių taikymo kriterijai

8. Specialiųjų rizikos frazių žmonių sveikatai taikymo kriterijai:

8.1. *Rž1* Toksiška patekus į akis:

8.1.1. Ši frazė priskiriama, kai akių dirginimo tyrimo pagal Reikalavimų duomenims, kuriuos reikia pateikti apie augalų apsaugos produktą, 7.1.5 punktą rezultatai rodo, jog yra akivaizdūs sisteminio toksiškumo (pvz., susijusio su cholinesterazės inhibicija) arba tarp tiriamųjų gyvūnų pasireiškusio mirtingumo, kuris gali būti aiškintinas veikliosios medžiagos absorbcija per akių gleivinę, požymiai. Ši rizikos frazė taikoma ir tuo atveju, jeigu yra įrodymų dėl sisteminio toksiškumo žmonėms.

8.1.2. Šiais atvejais turėtų būti tiksliai apibūdinta akių apsauga, kaip nurodyta šių taisyklių 11.1.1 punkte.

8.2. *Rž2* Gali sukelti fotosensibilizaciją:

8.2.1. Ši frazė priskiriama tais atvejais, kai yra aiškūs įrodymai, gauti iš eksperimentinių sistemų ar dokumentais paremto poveikio žmonėms, jog augalų apsaugos produktai daro fotosensibilizavimo poveikius. Frazė taikoma ir tiems augalų apsaugos produktams, kurių sudėtyje yra duotoji veiklioji medžiaga arba formuliacijos sudėtinė medžiaga, kuri pasižymi fotosensibilizuojančiu poveikiu žmonėms, jeigu augalų apsaugos produkte šios fotosensibilizuojančios medžiagos koncentracija yra 1% arba daugiau;

8.2.2. šiais atvejais turėtų būti tiksliai apibūdintos asmeninės apsaugos priemonės, kaip nurodyta šių taisyklių operatorių apsaugos priemonių bendrosiose nuostatose.

8.3. *Rž3* Garai sukelia odos ir akių nudegimą, skystis- nušalimą:

8.3.1. ši frazė, kai tinkama, priskiriama augalų apsaugos produktams, kurie yra suskystintos dujos (pvz., metilo bromido preparatai);

8.3.2. šiais atvejais turėtų būti tiksliai apibūdintos asmeninės apsaugos priemonės, kaip nurodyta šių taisyklių operatorių apsaugos priemonių bendrosiose nuostatose;

8.3.3. tais atvejais, kai yra taikomos R34 arba 35 pagal Klasifikavimo ir ženklinimo tvarką, ši frazė netaikoma.

9. Specialiųjų rizikos frazių aplinkai priskyrimo kriterijų nėra.

III. SAUGOS FRAZĖS

Bendrieji reikalavimai

10. Visi augalų apsaugos produktai turėtų būti paženklinėti šia fraze, papildyta tokia nuoroda lenktiniuose skliaustuose:

10.1. *S1* Neužteršti vandens augalų apsaugos produktu ar jo pakuote (Neplauti purškimo įrenginių šalia paviršinio vandens telkinių/vengti taršos per drenažą iš sodybų ar nuo kelių).

Konkrečios apsaugos priemonės

11. Operatorių apsaugos priemonės (So), nurodomos etiketėse:

11.1. Bendrosios nuostatos:

11.1.1. Tarnyba gali nustatyti ir nurodyti tinkamas asmeninės apsaugos priemones dirbantiems asmenims (pvz., apsauginius drabužius, prijuostes, pirštines, tinkamus batus, veido apsaugą, veido skydelį, sandariai priglundančius akinius, galvos apdangalą arba konkrečios rūšies kvėpavimo takų apsaugos priemones). Taikant tokias papildomas apsaugos priemones, neatsisakoma saugos frazių, taikomų pagal Klasifikavimo ir ženklinimo tvarką.

11.1.2. Tarnyba gali nustatyti ir nurodyti, kokius darbus atliekant (tokius kaip nepraskiesto augalų apsaugos produkto maišymas, pakrovimas ar tvarkymas, praskiesto augalų apsaugos produkto naudojimas, darbas su neseniai apdorotais augalais ar dirvožemiu arba įėjimas į teritorijas, kuriose neseniai buvo panaudoti augalų apsaugos produktai), reikia naudoti specialias asmenines apsaugos priemones.

- 11.1.3. Tarnyba gali papildomai įrašyti tokias inžinerinės kontrolės specifikacijas kaip:
- 11.1.3.1. užpildant augalų apsaugos mašinų bakus, turi būti naudojama uždara sistema;
- 11.1.3.2. operatorius purškimo metu turi dirbti uždaroje kabinoje (su oro kondicionavimo arba oro filtravimo sistema);
- 11.1.3.3. asmeninės apsaugos priemonės gali būti pakeistos inžinerinėmis kontrolės priemonėmis, jeigu jos suteikia lygiavertę arba didesnę apsaugą.
- 11.2. Konkrečios nuostatos:
- 11.2.1. *So1* Augalų apsaugos produktui patekus ant odos, pirmiausia nuvalyti sausu audiniu, po to gerai nuplauti vandeniu;
- 11.2.2. *So2* Po darbo išskalbti visus apsauginius drabužius;
- 11.2.3. *So3* Uždegus augalų apsaugos produktą, neįkvėpti dūmų ir nedelsiant palikti apdorotą plotą;
- 11.2.4. *So4* Pakuotę atidaryti lauke, esant sausoms oro sąlygoms;
- 11.2.5. *So5* Gerai išvėdinti apdorotas patalpas/šiltnamius (nurodyti vėdinimo laiką). Įeiti į apdorotus plotus leidžiama tik visiškai jiems išdžiūvus.
12. Aplinkos apsaugos priemonės (*Sa*):
- 12.1. *Sa1* Siekiant apsaugoti požeminį vandenį/dirvos organizmus, nenaudoti šio ar bet kurio kito augalų apsaugos produkto, kurio sudėtyje yra (nurodyti veikliąją medžiagą ar medžiagų grupę) dažniau kaip (nurodyti laiką ar dažnumą).
- 12.2. *Sa2* Siekiant apsaugoti požeminį vandenį/vandens organizmus, nenaudoti (nurodyti dirvožemio tipą ar situaciją) dirvožemiuose.
- 12.3. *Sa3* Siekiant apsaugoti vandens organizmus/netikslinius augalus/netikslinius nariuotakojus/vabzdžius, būtina išlaikyti apsaugos zoną (nurodyti atstumą) iki ne žemės ūkio paskirties žemės/paviršinio vandens telkinio.
- 12.4. *Sa4* Siekiant apsaugoti vandens organizmus/netikslinius augalus, nenaudoti ant tokių nepralaidžių paviršių kaip asfaltas, betonas, grindinio akmenys, geležinkelio bėgiai ar pan., kur yra didelė nuotėkio tikimybė.
- 12.5. *Sa5* Siekiant apsaugoti paukščius/laukinius gyvūnus, būtina augalų apsaugos produktą visiškai įterpti į dirvą, ypač užtikrinant visišką įterpimą vagų gale.
- 12.6. *Sa6* Siekiant apsaugoti paukščius/laukinius gyvūnus, pabiręs augalų apsaugos produktas pašalinamas.
- 12.7. *Sa7* Nenaudoti augalų apsaugos produkto paukščių veisimosi laikotarpiu.
- 12.8. *Sa8* Pavojaingas bitėms/Siekiant apsaugoti bites ir kitus apdulkinančius vabzdžius, nenaudoti augalų apsaugos produkto augalų žydėjimo metu/Nenaudoti augalų apsaugos produkto bičių aktyvaus maitinimosi metu/Pašalinti ar uždengti bičių avilius purškimo metu ar (nurodyti laiką) po purškimo./Nenaudoti augalų apsaugos produkto, kai yra žydinčių piktžolių/Sunaikinti piktžoles iki jų žydėjimo/Nenaudoti augalų apsaugos produkto iki (nurodyti laiką).
13. Su gera žemės ūkio praktika susijusios apsaugos priemonės (*Sžū*):
- 13.1. *Sžū1* Siekiant išvengti atsparumo išsivystymo, nenaudoti augalų apsaugos produkto, kurio sudėtyje yra (nurodyti veikliąją medžiagą ar medžiagų grupę) dažniau kaip (nurodyti apdorojimų skaičių arba laikotarpį).
14. Su rodenticidų naudojimu susijusios konkrečios apsaugos priemonės (*Sr*):
- 14.1. *Sr1* Jaukas turi būti išdėstytas taip, kad sumažėtų rizika kitiems gyvūnams. Jauko blokai turi būti saugomi, kad graužikai negalėtų jų išstampti.
- 14.2. *Sr2* Apdorojami plotai turi būti pažymėti visą apdorojimo laikotarpį, taip pat nurodytas apsinuodijimo antikoaguliantu pavojus (tiesioginis ar netiesioginis) ir priešnuodis.
- 14.3. *Sr3* Žuvę graužikai turi būti surenkami iš apdoroto ploto kiekvieną dieną viso naikinimo metu. Nemesti į šiukšlių dėžes arba sąvartynus.

Saugos frazių taikymo kriterijai

15. Augalų apsaugos produktai yra registruojami tik tiksliai nurodytam naudojimui, kuris yra priimtinas atsižvelgus į rizikos įvertinimą, atliktą pagal Augalų apsaugos produktų vertinimo ir sprendimų dėl jų registravimo priėmimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro. Konkrečios apsaugos priemonės numatomos, atsižvelgus į tokio vertinimo, atlikto pagal vienodus principus, rezultatus ir taikomos ypač tais atvejais, kai dėl nepriimtino poveikio yra būtina sumažinti riziką.

16. Saugos frazių operatoriams taikymo kriterijai:

16.1. *So1* Augalų apsaugos produktui patekus ant odos, pirmiausia nuvalyti sausu audiniu, po to gerai nuplauti vandeniu.

Ši frazė priskiriama augalų apsaugos produktams, kuriuose yra tokių sudėtinių dalių kaip ciano druskų arba aliuminio fosfido, kurios gali smarkiai reaguoti su vandeniu.

16.2. *So2* Po darbo išskalbti visus apsauginius drabužius.

Frazė yra rekomenduojama tuo atveju, kai yra būtina dėvėti apsauginius drabužius. Tai privaloma naudojant visus augalų apsaugos produktus, suklasifikuotus kaip T ar T+;

16.3. *So3* Uždegus augalų apsaugos produktą, neįkvėpti dūmų ir nedelsiant palikti apdorotą plotą.

Frazė gali būti priskiriama fumigacijai naudojamiems augalų apsaugos produktams tais atvejais, kai nėra užtikrinamas kvėpavimo takų apsaugos priemonės naudojimas.

16.4. *So4* Pakuotę atidaryti lauke, esant sausoms oro sąlygoms.

Frazė turėtų būti priskirta augalų apsaugos produktams, savo sudėtyje turintiems veikliųjų medžiagų, galinčių smarkiai reaguoti su vandeniu arba drėgnu oru, tokių kaip aliuminio fosfidas, arba galinčių sukelti savaiminį užsidegimą, tokių kaip alkilendibisditioakarbamatas. Ši frazė gali būti priskirta ir lakiems produktams, klasifikuojamiems R20, 23 arba 26. Kai kada gali prireikti eksperto sprendimo, ar augalų apsaugos produkto ir pakuotės savybės gali pakenkti operatoriui.

16.5. *So5* Gerai išvėdinti apdorotas patalpas/ šiltnamius (vėdinimo laikas turi būti nurodytas). Įeiti į apdorotus plotus leidžiama tik visiškai jiems išdžiūvus. Ši frazė gali būti priskirta augalų apsaugos produktams, naudojamiems šiltnamiuose arba kitose uždaroje erdvėje, tokiose kaip sandėliai.

17. Saugos frazių aplinkai taikymo kriterijai:

17.1. *Sa1* Siekiant apsaugoti požeminį vandenį/dirvos organizmus, nenaudoti šio ar bet kurio kito produkto, kurio sudėtyje yra (nurodyti veikliąją medžiagą ar medžiagų grupę) dažniau kaip (nurodyti laiką ar dažnumą).

Frazė priskiriama augalų apsaugos produktams, kurių vertinimo pagal Augalų apsaugos produktų vertinimo ir sprendimų dėl jų registravimo priėmimo taisyklės metu paaiškėja, kad, naudojant pagal vieną ar kelias etiketėje nurodytas paskirtis, yra būtinos riziką mažinančios priemonės, siekiant išvengti kaupimosi dirvožemyje, poveikio sliekams, kitiems dirvožemio organizmams arba dirvožemio mikroflorai, ir (arba) požeminio vandens užteršimo;

17.2. *Sa2* Siekiant apsaugoti požeminį vandenį/vandens organizmus, nenaudoti (nurodyti dirvožemio tipą ar situaciją) dirvožemiuose.

Frazė gali būti priskirta kaip riziką mažinanti priemonė, siekiant išvengti galimo požeminio arba paviršinio vandens užteršimo esant sąlygoms, kuriomis dirvožemis gali būti pažeidžiamas (pvz., susijusioms su dirvožemio tipu, topografija arba nusausintam dirvožemiui), jeigu vertinimo pagal Augalų apsaugos produktų vertinimo ir sprendimų dėl jų registravimo priėmimo taisyklės metu paaiškėja, kad, naudojant pagal vieną ar kelias etiketėje nurodytas paskirtis, dėl nepriimtino poveikio yra būtinos riziką mažinančios priemonės.

17.3. *Sa3* Siekiant apsaugoti vandens organizmus/netikslinius augalus/netikslinius nariuotakojus/vabzdžius, būtina išlaikyti apsaugos zoną (nurodyti atstumą) iki ne žemės ūkio paskirties žemės/paviršinio vandens telkinių.

Ši frazė taikoma, jeigu vertinimo pagal vienodus principus metu paaiškėja, kad, naudojant pagal vieną ar kelias etiketėje nurodytas paskirtis, dėl nepriimtino poveikio yra būtinos riziką mažinančios priemonės.

17.4. *Sa4* Siekiant apsaugoti vandens organizmus/netikslinius augalus, nenaudoti ant nepralaidžių paviršių tokių kaip asfaltas, betonas, grindinio akmenys, geležinkelio bėgių ar kitose situacijose, kuriose didelė nuotėkio tikimybė.

Atsižvelgiant į augalų apsaugos produkto naudojimą, ES valstybės narės gali taikyti šią frazę sumažinti nuotėkio pavojui.

17.5. *Sa5* Siekiant apsaugoti paukščius/laukinius gyvūnus, būtina augalų apsaugos produktą visiškai įterpti į dirvą, ypač užtikrinant visišką įterpimą vagų gale.

Frazė priskiriama granulių pavidalo augalų apsaugos produktams, kurie turi būti taip įterpti, kad būtų apsaugoti paukščiai arba laukiniai žinduoliai.

17.6. *Sa6* Siekiant apsaugoti paukščius/laukinius gyvūnus, pabiręs augalų apsaugos produktas pašalinamas.

Frazė priskiriama granulių pavidalo augalų produktams, kad jų nesulestų paukščiai arba nesuėstų laukiniai žinduoliai. Rekomenduojama visoms kieto agregatinio būvio formuliacijoms, kurios naudojamos nepraskiestos.

17.7. *Sa7* Nenaudoti paukščių veisimosi laikotarpiu.

Ši frazė taikoma tuo atveju, kai vertinimo pagal Augalų apsaugos produktų vertinimo ir sprendimų dėl jų registravimo priėmimo taisyklės metu paaiškėja, kad, naudojant pagal vieną ar kelias etiketėje nurodytas paskirtis, būtina tokia riziką mažinanti priemonė.

17.8. *Sa8* Pavojingas bitėms/Siekiant apsaugoti bites ir kitus apdulkinančius vabzdžius, nenaudoti augalų apsaugos produkto augalų žydėjimo metu/Nenaudoti augalų apsaugos produkto bičių aktyvaus maitinimosi metu/Pašalinti ar uždengti bičių avilius purškimo metu ar (nurodyti laiką) po purškimo./Nenaudoti augalų apsaugos produkto, kai yra žydinčių piktžolių/Sunaikinti piktžolės iki jų žydėjimo/Nenaudoti augalų apsaugos produkto iki (nurodyti laiką).

Ši frazė taikoma augalų apsaugos produktams, kurių vertinimo pagal Augalų apsaugos produktų vertinimo ir sprendimų dėl jų registravimo priėmimo taisyklės metu paaiškėja, kad, naudojant pagal vieną ar kelias etiketėje nurodytas paskirtis, yra būtinos riziką mažinančios priemonės, siekiant apsaugoti bites arba kitus apdulkinančius vabzdžius. Atsižvelgdamos į augalų apsaugos produkto naudojimą ir kitus atitinkamus nacionalinius teisės aktus, ES valstybės narės gali pasirinkti tam tikras frazes, kad būtų sumažintas pavojus bitėms ir kitiems apdulkinantiems vabzdžiams bei jų kiaušinėliams ir perams.

18. Su gera žemės ūkio praktika susijusių saugos frazių priskyrimo kriterijai:

18.1. *Sž1* Siekiant išvengti atsparumo išsivystymo, nenaudoti augalų apsaugos produkto, kurio sudėtyje yra (nurodyti veikliąją medžiagą ar medžiagų grupę) dažniau kaip (nurodyti apdorojimų skaičių arba laikotarpį).

Ši frazė priskiriama, kai paaiškėja, kad toks apribojimas būtinas atsparumo išsivystymo pavojui sumažinti.

19. Rodenticidams skirtų saugos frazių taikymo kriterijai:

19.1. *Sr1* Jaukas turi būti saugiai išdėstytas taip, kad sumažėtų rizika kitiems gyvūnams. Jauko blokai turi būti taip saugomi, kad graužikai negalėtų jų išstampyti.

Siekiant užtikrinti, kad operatoriai laikytųsi šio reikalavimo, tokią frazę privalu aiškiai nurodyti etiketėje, kad kuo labiau būtų išvengta neteisingo naudojimo;

19.2. *Sr2* Apdorojami plotai turi būti pažymėti visą apdorojimo laikotarpį, taip pat nurodytas apsinuodijimo antikoaguliantu pavojus (tiesioginis ar netiesioginis) ir priešnuodis.

Frazė turi būti aiškiai nurodyta etiketėje, siekiant išvengti atsitiktinio apsinuodijimo;

19.3. *Sr3* Žuvę graužikai turi būti surenkami iš apdoroto ploto kiekvieną dieną viso naikinimo metu. Nemesti į šiukšlių dėžes arba sąvartynus.

Siekiant išvengti antrinio gyvūnų apsinuodijimo, frazė taikoma visiems rodenticidams, kurių sudėtyje yra veikliųjų medžiagų – antikoagulantų.
